

Spytt og skyld på amalgam

Helse. I fem år har forsker Therese T. Sjørus ved Universitetet i Bergen fulgt en gruppe på 20 pasienter for å finne ut om utskifting av amalgamfyllinger har en positiv effekt på helsen deres.

Pasienter opplevde at den generelle helsen forbedret seg etter de fikk fjernet amalgamfyllingene, skriver forskning.no.

Forskergruppen er nå, på oppdrag av helsemyndighetene, i gang med en ny studie, med en større pasientgruppe, som forhåpentligvis kan bidra til flere svar.

Foto: NTB scanpix

Klimaendringer i vinden

Været. Klimaendringene gir oss mer og sterkere vind, viser en fersk forskningsrapport.

Hittil har forskere ikke kunnet påvise at mer og sterkere vind også er en konsekvens av varmere klima, man har bare sett en klar kobling til mer nedbør.

– Den nye studien viser en klar indikasjon på at de globale klimaendringene også fører til sterkere vind knyttet til de aller sterkeste frontene, sier professor i meteorologi Nils Gunnar Kvamstø, som er instituttleder for Geofysikk institutt ved Bjerknæssenteret. ©NTB

Naturlig samarbeid: Forsknings samarbeidet ledes av Jan Vermaat fra NMBU (t.v.) og Per Stålnacke fra NIBIO. Foto: Kathrine Torday Gulden

ig naturen er

av ulike produkter og tjenester».

Et annet eksempel er Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services, MAES, som er et stort EU-program der forskere jobber med å kartlegge økosystemtjenester. Her er det også et mål å kvantifisere tjenestene for å kunne se samfunnsgevinsten de gir i en større sammenheng.

Forskerne ved NIBIO og NMBU tenker at deres arbeid kan bidra inn mot dette fra et nordisk perspektiv med utgangspunkt i vannområder og deres nedbørfelt.

– Deltakerne i forskningsprosjektet deler en felles interesse for miljø og miljøeffekter. Det er dette vi vil ta utgangspunkt i når vi skal jobbe med å kvantifisere økosystemtjenester, sier Stålnacke.

Han poengterer imidlertid at

det er umulig å få oversikt over absolutt alt.

– Vi har ikke kapasitet til å telle antall humler rundt en innsjø for eksempel, men gitt at vann følger nedbørfeltgrenser, og at miljøet forvaltes gjennom disse grensene, er det jo fint å bruke denne tilnærmingen når vi skal se på økosystemtjenester og forsøke kvantifisere dem, sier han.

Kommer samfunnet til gode

Sett ut fra dette perspektivet, og ved å kartlegge hvem eller hvilken sektor som tjener på det, håper forskerne å kunne finne ut for akkurat hvem ulike miljøtiltak er å anse som en gevinst.

– Hvis en bonde anlegger trær langs elvebredden sin som akkumulerer karbon, vil samfunnet, og dermed også bonden, til

syvende og sist tjene på det. Mindre karbonutslipp betyr kjøp av færre klimakvoter, noe som igjen betyr penger spart, og dermed tjent, sier Vermaat.

Foreløpig er ikke denne måten å tenke på utarbeidet systematisk i noen særlig grad, ifølge forskerne.

– Finner vi et godt verktøy for å kvantifisere alle tjenestene som kommer ut av et miljøbesparende tiltak, er det kanskje flere som vil gjøre som bonden som anla trær, sier Jan Vermaat.

– Særlig hvis det viser seg at slike tiltak gjør at bonden, så vel som samfunnet for øvrig, kommer godt ut av det både miljømessig og økonomisk sett, legger Per Stålnacke til.

Kathrine Torday Gulden
kommunikasjonsrådgiver NIBIO

Profil gjennom vegfar: Her kan ein sjå at det har vore veg gjennom fleire periodar.

Foto: Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Fann vegfar frå vikingtida

Ein steinlagd veg frå vikingtida dukka opp under ei arkeologisk utgraving på Madla i Stavanger.

Fleire lag med steinbrulegging viser at det har vore veg her frå 850 e.kr og heilt fram til vår tid.

– Det er sjeldan ein finn så vel bevarte og gamle spor etter menneske og dyr sine ferdselsveggar i tidlegare tider, seier Even Bjørdal, arkeolog ved Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger.

– Vegfaret er såleis viktig for å betre forstå bruken av gardar og landskap her ved Hafrsfjorden frå yngre jernalder og mellomalder av, seier han.

Truleg er vegen først bygd i samband med ei ny organisering av eigedommar og gards-tun i området i vikingtida. Det er på denne tida vegfaret kom til, og busetnaden synest no å ha blitt flytta frå gardsanlegget med røter i eldre jernalder, til det historiske gammaltunet like ved.

– Det er uavklart kor langt den gamle vegen strekkjer seg frå undersøkingsjaktta – det vi veit sikkert, er at han held fram i begge retningar, forklarar arkeologen.

Bustadbygging

Bakgrunnen for utgravinga, som fann stad sommaren og hausten 2015, var bustadutbygging av eit område med tidlegare registrerte automatisk freda kulturminne ved Sundeveien på Madla i Stavanger.

Her var det dokumentert spor etter bygningar og gardsdrift frå bronse- og jernalder. Arkeologane fann blant anna spor etter fleire hus frå romertid og jernalder og eit felt med

eit titals gravleggingar, utan bevarte gravgåver.

Dei antar at gravene er frå yngre jernalder.

Samstundes med at arkeologane var på Sunde, hadde dei et oppdrag frå Riksantikvaren om å gjere ytterlegare arkeologiske undersøkingar der dagens veg går.

– Vi grov rett og slett eit hol i vegen, med gravemaskin, på om lag fem gonger fem meter. Etter å ha fjerna moderne sand og grus, støtte vi på eit brusteinlagt overflate, forklarar Bjørdal.

– Det var stor glede og overrasking då det dukka opp tydelige restar av ei steinbrulegging overflate.

800 år gamal veg

Vegfaret var om lag to meter breitt og hadde same orientering som den noverande vegen. Då arkeologane lagde eit såkalla snitt gjennom steinbrulegginga, det vil si at dei grov seg djupare ned i om lag halve vegen for å sjå, fann dei at vegen hadde vore brukt i meir enn ein periode.

Det var fleire lag med steinbrulegging, og dateringar av jordprøver tatt i dei ulike laga viser at vegen har vore brukt gjennom nærare 800 år.

Det er utført tre 14C-analyser av prøvemateriale frå ulike lag i dette vegfaret. Det er ein metode for å datere organisk materiale. Dateringane indikerer at den øvste overflata var i bruk i hundreåra før og etter reformasjonen, mellom 1441 – 1635 e.kr, medan dei lågare, eldre fasane stammar frå vikingtida, 850 – 1020 e.Kr.

Ragnhild Nordahl Næss
Universitetet i Stavanger